

บทความวิจัย

เรื่องโลลิต้า : แฟชั่นสตรีชั้นสูงจากยุโรปสู่สตรีทแฟชั่นในญี่ปุ่น

โดย

นางสาวกฤติยา สุวรรณภาภรณ์

รหัสนักศึกษา 05610756

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย	โลลิต้า : แฟชั่นสตรีชั้นสูงจากยุโรปสู่สตรีทแฟชั่นในญี่ปุ่น
ผู้เขียน	นางสาวกฤติยา สุวรรณภาภรณ์
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ ดร.รัชตพงศ์ มะลิตอง
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

บทความวิจัย “โลลิต้า : แฟชั่นสตรีชั้นสูงจากยุโรปสู่สตรีทแฟชั่นในญี่ปุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับอารยธรรมตะวันตกของญี่ปุ่น เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการแต่งกายที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของชาวญี่ปุ่น อีกทั้งเพื่อศึกษาการส่งออกวัฒนธรรมป๊อป (Pop culture) ของญี่ปุ่นออกไปสู่ตลาดโลก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้อง กับหัวข้อทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และนำเสนอในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า แฟชั่นโลลิต้าสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของญี่ปุ่นตั้งแต่ทศวรรษ 1980 หลังจากที่ผู้หญิงขึ้นมาเป็นกลุ่มประชากรใหม่ที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ ทำให้ค่านิยมต่อการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไป ไม่อยู่ในกรอบค่านิยมด้านการแต่งกายแบบเดิมอีกต่อไป รวมถึงเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทนอกบ้านของผู้หญิงญี่ปุ่นด้วย ต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตการณ์เงินในเอเชียระหว่างทศวรรษ 1990 ผู้หญิงญี่ปุ่นบางกลุ่มได้ลุกขึ้นมาสรรค์สร้างกระแสแฟชั่นใหม่ที่เป็นขบถต่อค่านิยมทางความงามของเครื่องแต่งกายแบบเดิม แฟชั่นโลลิต้าจึงถือกำเนิดและเป็นที่นิยมในญี่ปุ่น ก่อนจะกลายเป็นกระแสการแต่งกายที่มีอิทธิพลไปทั่วโลก ทางรัฐบาลญี่ปุ่นจึงเล็งเห็นความสำคัญตรงนี้และพยายามส่งออกแฟชั่นโลลิต้าให้เป็นหนึ่งในสินค้าภายใต้นโยบายคูล เจแปน (Cool Japan) ทว่า งานวิจัยชิ้นนี้เห็นว่านโยบายไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากในเวลาต่อมา กระแสมินิมอลลิสม์ (minimalism) กลายเป็นกระแสหลักในสังคม ขณะที่แฟชั่นโลลิต้ากลายเป็นแฟชั่นของคนเฉพาะกลุ่มและไม่มีบทบาททางวัฒนธรรมกระแสหลักอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม แฟชั่นโลลิต้ายังมีอิทธิพลภายนอกประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ : โลลิต้า, คูล เจแปน, ป๊อปคัลเจอร์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง “เรื่องโลลิต้า : แฟชั่นสตรีชั้นสูงจากยุโรปสู่สตรีทแฟชั่นในญี่ปุ่น” เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ ดร. รัชตพงศ์ มะลิทอง อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบคุณแอดมินเพจ “เสื้อผ้าดี ๆ มีไม่ใส่” ที่แนะนำแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับแฟชั่นโลลิต้า และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

กฤติยา สุวรรณภาภรณ์

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
สารบัญ.....	ข
สารบัญรูปภาพ.....	ค
บทนำ.....	1
ผลการศึกษา.....	4
ประเด็นที่ 1 ประวัติศาสตร์โลลิต้า.....	4
1.1. ความเป็นมาของแฟชั่นโลลิต้า.....	4
1.2. พัฒนาการของแฟชั่นโลลิต้า.....	8
1.3. ประเภทของแฟชั่นโลลิต้า.....	12
ประเด็นที่ 2 แฟชั่นโลลิต้ากับนโยบาย Cool Japan.....	16
2.1. ความเป็นมาของนโยบาย Cool Japan และการดำเนินงาน.....	16
2.2. ผลกระทบของนโยบาย Cool Japan ที่มีต่อแฟชั่นโลลิต้า.....	17
ประเด็นที่ 3 ทศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไปของคนญี่ปุ่น.....	19
3.1. วิกฤตการณ์ฟองสบู่แตกและการฟื้นฟูเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2011).....	19
3.2. นโยบาย Cool Japan แก่วิกฤตเศรษฐกิจภายในประเทศ (ค.ศ. 2012-2022).....	20
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	23
บรรณานุกรม.....	26
บรรณานุกรมรูปภาพ.....	30

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1 Modern girls.....	6
ภาพที่ 2 Hello Kitty.....	6
ภาพที่ 3 Rose of Versailles: Marie Antoinette.....	7
ภาพที่ 4 นิตยสาร Olive ค.ศ.1985.....	9
ภาพที่ 5 Mana มือกีตาร์ของวง Malice Mizer.....	10
ภาพที่ 6 นิตยสาร Kerouac.....	11
ภาพที่ 7 ปกติวีดีของภาพยนตร์เรื่อง Shimotsuma Monogatari.....	12
ภาพที่ 8 ภาพยนตร์เรื่อง NANA.....	12
ภาพที่ 9 Alice in Wonderland Series JSK Classic Lolita Sling Dress.....	13
ภาพที่ 10 Cross Witch Gothic Lolita Black Or Red Dress And Shirt And Hat Set.....	14
ภาพที่ 11 Plaid Strawberry Picnic Rabbit Series Sweet Lolita Sling Dress.....	14
ภาพที่ 12 Misako Aoki.....	18
ภาพที่ 13 Misako Aoki ให้สัมภาษณ์พิเศษในรายการ <i>Kawaii International</i> ตอนที่ 53.....	21

บทนำ

ในเดือนธันวาคม ค.ศ.2012 รัฐบาลชินโซ อาเบะ (Shinzo Abe ; ค.ศ.2012-2020) ได้แต่งตั้งรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบยุทธศาสตร์ “คูล เจแปน” (Minister in charge of “Cool Japan” Strategy) เป็นนโยบายที่รัฐบาลกระทรวงต่าง ๆ และหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมมือกันแบบทั้งหมดในญี่ปุ่น (All Japan) โดยเฉพาะกระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนการส่งออกสินค้าและธุรกิจบริการของเอกชนสู่ตลาดโลก สินค้าและบริการส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีความ “Cool” หรือความโดดเด่นและได้รับความนิยมในต่างประเทศ โดยรัฐบาลจะสนับสนุนให้ภาคเอกชนส่งออกสินค้าและบริการเหล่านี้ไปสู่ตลาดต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นให้เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเติบโตและมีการจ้างงานในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น ในช่วงแรก นโยบายจะเน้นการส่งออกกลุ่มสินค้าและบริการในกลุ่มอุตสาหกรรมคอนเทนต์ เช่น การ์ตูน เกม ภาพยนตร์ ดนตรี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสินค้าและบริการที่มีความ “Cool” ไม่ได้จำกัดแค่กลุ่มอุตสาหกรรมคอนเทนต์เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกด้วย เช่น แฟชั่น ดีไซน์ วัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การท่องเที่ยว เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว, 2559) โดยหนึ่งในสินค้าที่ญี่ปุ่นพยายามส่งออกอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา คือ “แฟชั่นโลลิต้า” วัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของวัยรุ่นญี่ปุ่น ซึ่งจะเป็นประเด็นศึกษาของสารนิพนธ์ฉบับนี้ที่ต้องการศึกษาความสำคัญของการส่งออกวัฒนธรรมการแต่งกายแบบ “โลลิต้า” ในช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นต้องการเปิดประเทศต่อนานาชาติ

แฟชั่นโลลิต้า หมายถึง วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีในญี่ปุ่นที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก โดยประยุกต์มาจากเสื้อผ้าในยุควิกตอเรียน (Victorian Era) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และมีการผสมผสานแบบศิลปะโรโคโค (Rococo) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะตะวันตกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีลักษณะสวยงามชวนฝัน ละเอียดย่อนและหรูหรา โลลิต้าแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทหลักคือ

1. **คลาสสิก** เป็นรูปแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากศิลปะโรโคโค เป็นรูปแบบดั้งเดิมของโลลิต้า มักใช้โทนสีแบบเดียวกันทั้งชุด เน้นการตกแต่งที่หรูหรา ให้ความรู้สึกราวกับสตรีชั้นสูง ในราชสำนักยุโรประหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 18-19

2. **กอทิก** เป็นรูปแบบที่ผสมผสานกับศิลปะกอทิก จึงมีการตกแต่งด้วยสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนา อาทิ ไม้กางเขนและมักใช้โทนสีชาวดำเป็นหลัก
3. **สวีท** เป็นรูปแบบที่พัฒนาต่อจากคลาสสิก แต่จะเน้นภาพลักษณ์ความเยาว์ของเด็กสาวและมักใช้สีโทนสว่างสดใส ทั้งมีการประดับด้วยโบว์หลายชิ้น

นอกจากนี้ แฟชั่นโลลิต้ายังมีประเภทแยกย่อยไปอีกมากมายที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น ๆ โลลิต้าไม่ปรากฏช่วงเวลาเกิดขึ้นอย่างแน่ชัดและไม่ทราบถึงที่มาของชื่อแน่ชัด เพียงแต่โลลิต้าในที่นี่ไม่ได้หมายถึงนวนิยายชื่อดังเรื่อง “โลลิต้า” ที่ประพันธ์โดยวลาดีมีเยร์ นาโบคอฟ (Vladimir Nabokov) นักเขียนชาวรัสเซีย ซึ่งเป็นนิยายต้องห้ามเพราะมีเนื้อหาลามกและขัดกับศีลธรรม โดยเฉพาะการกล่าวถึงความใคร่เชิงเสนาหาระหว่างหนุ่มรุ่นใหญ่กับเด็กสาว (Pedophilia) โดยโลลิต้าในที่นี่ หมายถึงกระแสแฟชั่นที่แต่เดิมถูกเรียกว่า “แฟชั่นตุ๊กตา” (doll fashion) เป็นแฟชั่นที่มีความเป็นผู้หญิงและความน่ารัก กระแสแฟชั่นโลลิต้าเกิดในช่วงปลายทศวรรษ 1970 และเป็นที่รู้จักในช่วงกลางถึงปลายทศวรรษ 1990 หากเทียบเป็นยุคสมัยแบบญี่ปุ่นจะตรงกับช่วงปลายยุคโชวะ (Showa 25 ธันวาคม ค.ศ. 1926 – 7 มกราคม ค.ศ. 1989) ถึงต้นยุคเฮเซย์ (Heisei 8 มกราคม ค.ศ. 1989 – 30 เมษายน ค.ศ. 2019) ซึ่งญี่ปุ่นเปิดตลาดการค้าของตนเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ การที่ชาวญี่ปุ่นบางส่วนได้มีโอกาสไปศึกษาต่อที่ประเทศแถบตะวันตกก็มีส่วนทำให้แฟชั่นของญี่ปุ่นในยุคนั้นได้รับอิทธิพลมาจากฝั่งตะวันตก

ในช่วงทศวรรษ 1970 ยังเป็นยุครุ่งเรืองของวงการการ์ตูนญี่ปุ่นซึ่งมีอิทธิพลสำคัญต่อการเกิดกระแสแฟชั่นโลลิต้าด้วย การ์ตูนญี่ปุ่นเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนแฟชั่นการแต่งกายตามแต่ละยุคสมัย ในช่วงทศวรรษ 1970 เองก็เป็นช่วงที่วัฒนธรรม “คาวาอี้ (Kawaii : 可愛い)” ที่แปลว่า “น่ารัก” ในภาษาญี่ปุ่น ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่า ยุคนี้เป็นยุครุ่งเรืองของวงการการ์ตูนญี่ปุ่น จึงมีเนื้อหาหลากหลายประเภท อาทิ หุ่นยนต์, แฟนตาซี, ผจญภัย เป็นต้น แฟชั่นโลลิต้าเองได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมคาวาอี้ผ่านสื่ออย่างการ์ตูนโดยเฉพาะ “การ์ตูนโชโจะ” หนึ่งในวัฒนธรรม “คาวาอี้” ที่มีกลุ่มตลาดหลักเป็นเด็กผู้หญิง จึงมีตัวละครหลักที่ดำเนินเรื่องเป็นผู้หญิง จุดนี้เองทำให้ทัศนคติในการแต่งตัวของผู้หญิงญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน

ลักษณะเด่นของแฟชั่นโลลิต้าซึ่งเป็นภาพจำของคนทั่วไปคือชุดกระโปรงฟูฟ่องยาวตั้งแต่ระดับเข่าลงไป ประดับด้วยผ้าลูกไม้ มีสีสันทึกลับากหลาย อาทิ สีชมพู ฟ้าหรือโทนสีพาสเทลในประเภทสวีท สีชาวดำและแดงในประเภทกอทิก เครื่องประดับศีรษะเข้ากับชุด ถุงเท้าหรือถุงน่องสูง

ระดับเช่าและรองเท้าส้นสูงหรือรองเท้าหนัง ซึ่งทำให้ผู้สวมใส่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเด็กสาวหรือตุ๊กตากระเบื้องเคลือบ (Bisque doll) ราวกับหลุดมาจากวรรณกรรมตะวันตกสมัยวิกตอเรียน

การเกิดขึ้นของแฟชั่นโลลิต้าสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและแนวคิดในการแต่งกายของชาวญี่ปุ่นที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากอิทธิพลของตะวันตกเข้ามาพบปะกันในสังคมญี่ปุ่นได้ชัดเจนและการผสมผสานวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ แม้ว่าแฟชั่นโลลิต้าจะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมตะวันตก แต่ก็รู้จักดีในฐานะวัฒนธรรมย่อยของญี่ปุ่น อันเป็นผลมาจากนโยบาย Cool Japan ที่ทางรัฐบาลญี่ปุ่นส่งออกไปตีตลาดทั่วโลก ดังนั้น การศึกษาแฟชั่นโลลิต้าจึงทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นได้มากขึ้นอีกด้วย

ผลการศึกษา

ประเด็นที่ 1 ประวัติศาสตร์โลลิต้า

1.1. ความเป็นมาของแฟชั่นโลลิต้า

แฟชั่นโลลิต้า หมายถึง วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีในญี่ปุ่นที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก โดยประยุกต์มาจากเสื้อผ้าในยุควิกตอเรียน (Victorian) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และมีการผสมผสานแบบศิลปะโรโคโค (Rococo) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะตะวันตกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีลักษณะสวยงามชวนฝัน ละเอียดอ่อนและหรูหรา ซึ่งเกิดมาจากบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้หญิงญี่ปุ่นที่แต่เดิมจะทำงานในบ้านเท่านั้น เมื่อเกิดการเข้ามาของสหรัฐฯ และการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เกิดการปฏิรูปเมจิ ด้วยเหตุนี้ ผู้หญิงญี่ปุ่นจึงได้รับการพัฒนาและใช้ชีวิตได้อย่างอิสระมากขึ้น

ประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่ยุคสมัยใหม่หลังจากการปฏิรูปภายในประเทศหรือ ‘การปฏิรูปเมจิ’ ค.ศ. 1868 ที่รัฐบาลโชกุนโทกุงะวะสูญเสียอำนาจและรวบอำนาจคืนสู่องค์จักรพรรดิเมจิ (Meiji ค.ศ. 1867-1912) โดยมีจุดมุ่งหมายคือพัฒนาให้ญี่ปุ่นเป็น ‘ญี่ปุ่นสมัยใหม่’ ให้มีความแข็งแกร่งมั่นคงและทัดเทียมกับชาติตะวันตกในทุก ๆ ด้าน กระบวนการเปลี่ยนญี่ปุ่นให้เป็นตะวันตก (Westernization) นี้เองยังรวมถึงการปรับค่านิยมต่อสตรีของญี่ปุ่นด้วย ผู้หญิงญี่ปุ่นได้รับการพัฒนาให้เป็น ‘ผู้หญิงสมัยใหม่’ ตามคตินิยมของรัฐบาลที่ว่า *ภรรยาที่ดี แม่ที่ฉลาด* ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับชาติตะวันตกในยุควิกตอเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้หญิงทำบทบาทภรรยาและแม่ที่ดีต่อสมาชิกในครอบครัว คำว่า *แม่ที่ฉลาด* นี้เอง ทำให้ผู้หญิงเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น ต่างจากอดีต ที่เพศหญิงมีบทบาทแม่และเมีย โดยไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูงเช่นเดียวกับผู้ชาย ทว่า เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ผู้หญิงต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติหน้าที่แม่และเมียด้วย เพื่อให้ตามทันสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อผู้หญิงถูกคาดหวังให้เติบโตไปตามคตินิยมที่รัฐบาลและสังคมญี่ปุ่นได้คาดหวังไว้ วัฒนธรรมใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ด้วย

อาจกล่าวได้ว่าการที่สตรีได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้นมีส่วนที่ทำให้สตรีที่มีการศึกษาหรืออ่านออกเขียนได้กลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของยุคใหม่ของสังคมญี่ปุ่น จึงมีนิตยสารที่ออกแบบมาเพื่อผู้หญิงโดยเฉพาะ ใน ค.ศ.1902 หลังจากนิตยสารสำหรับผู้หญิงเล่มแรก ในญี่ปุ่น “โลกของสาวน้อย” (shoujokai : 少女界) ตีพิมพ์ขึ้นมา ก็ได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม เนื่องจากเนื้อหาภายใน

เล่มประกอบไปด้วยการศึกษา นวนิยาย แพชั่นและคอลัมน์ตอบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง ซึ่งคอลัมน์นี้เองทำให้เกิดเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารในกลุ่มผู้หญิง วัฒนธรรมสาวน้อยจึงได้ถือกำเนิดขึ้น โดยคำว่า “สาวน้อย” (shoujo : 少女) ในที่นี้ เป็นช่วงเวลาของเด็กผู้หญิงที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ (พันธุ์พิชญา ปัญญา, พุณฺฐกร คำปวน และพิรดา โตนชัยภูมิ, 2562: 200) สาวน้อยในยุคนี้นำพาความทันสมัยแพร่หลายในสังคม ทั้งระบบการศึกษาสำหรับผู้หญิงยุคใหม่ แนวคิดของครอบครัวสมัยใหม่และวัฒนธรรมบริโภคนิยมโดยเฉพาะ “ภาพลักษณ์ของสาวน้อย” ที่มีความบริสุทธิ์ อ่อนโยนและฉลาดจึงเป็นที่แพร่หลายในกลุ่มผู้หญิงชนชั้นกลาง

ต่อมาเกิดคำที่ใช้เรียกผู้หญิงยุคใหม่ของผู้ญี่ปุ่นคือคำว่า “Moga” ซึ่งย่อมาจากคำว่า Modern Girls (モダンガール) ปรากฏในนิตยสารสำหรับผู้หญิงชื่อ *Josei* โดยนักเขียน Kitazawa Shuichi เมื่อค.ศ.1924 ผู้หญิงญี่ปุ่นกลุ่ม Moga จะแต่งตัวตามกระแสแฟชั่นจากฝั่งตะวันตกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914-1918) คือตัดผมบ๊อบ สวมกระโปรงเอวต่ำยาวคลุมเข่าและถุงน่อง รวมถึงแต่งหน้าแบบตะวันตกโดยการเขียนคิ้วและทาปากสีแดงเข้ม เป็นความพยายามของสตรีตะวันตกที่ต้องการหลุดออกจากกรอบหรือค่านิยมทางสังคม และเพื่อแสดงออกถึงอิสรภาพทางการศึกษา การมีอาชีพทำงานนอกบ้านที่เพิ่มขึ้นหลังสงคราม เครื่องแต่งกายของสตรีในช่วงเวลานี้จึงถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปและจำเป็นต้องเคลื่อนไหวมากขึ้น ทั้งเดิน วิ่ง ขึ้นรถโดยสาร

กลุ่ม Moga เป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวของลัทธิเสรีนิยมในญี่ปุ่นช่วงรอยต่อระหว่างสมัยจักรพรรดิไทโช (Taisho) ระหว่างค.ศ. 1912 – 1926 และจักรพรรดิโชวะ (Showa) ขึ้นครองราชย์ในช่วงต้นทศวรรษ 1930 ทำให้ผู้หญิงในยุคนี้มีอิสระในชีวิตมากขึ้น จึงแต่งกายตามแบบตะวันตก เวลานั้นคือ Flappers ซึ่งขัดกับค่านิยมความงามแบบดั้งเดิมของผู้ญี่ปุ่นคือไว้ผมยาวและสวมกิโมโนที่มีทรงตรง เปลี่ยนมาตัดผมบ๊อบและสวมชุดกระโปรงยาวคลุมเข่าที่เน้นสัดส่วนโค้งเว้า กลุ่ม Moga จึงเป็นหนึ่งในภาพจำของกระบวนการเปลี่ยนญี่ปุ่นให้เป็นตะวันตก

ภาพที่ 1 Modern girls

(ที่มา : NGV, 2020)

ต่อมา หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงที่สังคมกลับมาสงบสุข ผู้คนผ่อนคลายความตึงเครียด และมีค่านิยมมีลูกเยอะ เพราะพวกเขา ๆ จะเป็นกำลังสำคัญสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นพยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างแข็งขันจนเศรษฐกิจภายในประเทศเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในค.ศ. 1951-1973 ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาของบริษัทต่าง ๆ ทำการตลาดโดยเน้นกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นที่เกิด ค.ศ. 1947-1949 ซึ่งเป็นเด็กที่เกิดในช่วงแรกของยุค Baby Boom วัฒนธรรมย่อยใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้น เช่น วัฒนธรรม ‘คาวาอี้’ (Kawaii : 可愛い) แปลว่า ‘น่ารัก’ ในภาษาญี่ปุ่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับสุนทรียะที่ประกอบไปด้วยความไร้เดียงสาแบบเด็กและความเรียบริ้วอ่อนหวาน นิยามของคำว่า “สาวน้อย” จึงถูกนำมาตีความให้เข้ากับบริบทสังคมใหม่และวัฒนธรรมคาวาอี้ เห็นได้จากตัวละครชื่อดังจากบริษัท Sanrio อย่าง Hello Kitty ที่เป็นเสมือนตัวแทนของวัฒนธรรมนี้

ภาพที่ 2 Hello Kitty

(ที่มา : sanrio, 2022)

วัฒนธรรมคาวอี้เริ่มได้รับความนิยมในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับยุครุ่งเรืองของการตุ๊กตญี่ปุ่น การตุ๊กตญี่ปุ่นประเภทโซโจหรือการตุ๊กตาสาวน้อยเองก็ได้รับความนิยมมากในกลุ่มเด็กผู้หญิง เช่น การตุ๊กต “Rose of Versailles” (berusaiyu no bara) เป็นเรื่องราวที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสก่อนและหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ.1789 ซึ่งการตุ๊กตเรื่องนี้จุดประกายความคลั่งไคล้ของเด็กสาวในทศวรรษ 1970 ต่อสิ่งใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับหนังสือการ์ตูนหรือฝรั่งเศส เนื่องจากมีสุนทรียะของวัฒนธรรมสาวน้อยคือ เครื่องแต่งกายสง่างาม ความช่างฝันของตัวละครและดวงตากลมโต

ภาพที่ 3 Rose of Versailles: Marie Antoinette

(ที่มา : markjo, 2007)

การแต่งตัวที่หรูหราและฟุ้งเฟ้อของสมเด็จพระราชินีมารี อองตัวแน็ต (Marie Antoinette) พระมเหสีในพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 (Louis XVI ค.ศ. 1774-1792) และศิลปะแบบโรโคโคในเรื่อง Rose of Versailles เป็นหนึ่งในแรงบันดาลใจให้นักออกแบบจากแบรนด์ Milk เป็นผู้ริเริ่มออกแบบแฟชั่นรูปแบบใหม่ซึ่งประกอบไปด้วยลูกไม้ ริบบิ้นและโบว์ Hirakawa (Atkinson, 2015) อธิบายไว้ว่า “เสื้อผ้าแบรนด์ Milk เคยเป็นและยังคงมีความสาวน้อย, ช่างฝัน, เป็นผู้หญิง แต่ไม่ใช่ในเชิงเพศองค์ประกอบเหล่านี้ทั้งหมดภายหลังจะกลายเป็นวัฒนธรรมคาวอี้” ผู้สวมใส่จะเรียกแฟชั่นรูปแบบนี้ว่า “doll fashion” นอกจากนี้ กลุ่มเด็กสาวที่ตามกระแสแฟชั่นหยิบยกการแต่งตัวรูปแบบนี้มาจาก

นิตยสาร “Olive” จึงเรียกกลุ่มผู้สวมใส่ว่า “Olive Girls” ซึ่งเสื้อผ้าที่กลุ่ม Olive Girls และ Dolls สวมใส่พร้อมกับเครื่องประดับเกี่ยวข้องกันคือ **รูปแบบตั้งต้นของโลลิต้าในปัจจุบัน**

การหลั่งไหลเข้ามาของวรรณกรรมตะวันตกสมัยวิกตอเรียน เช่น ‘Anne of Green Gables’ (1908), ‘Heidi’ (1880), and ‘Alice’s Adventures in Wonderland’ (1865) เป็นต้น และ วัฒนธรรมสาวน้อยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งหล่อหลอมให้เกิดวัฒนธรรมควาวอ้อยอย่างชัดเจน สำหรับนวนิยายชื่อดังเรื่อง “โลลิต้า” (1958) ประพันธ์โดยวลาดีเมียร์ นาโบคอฟนักเขียนชาวรัสเซีย ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับแฟชั่นโลลิต้า แต่กระนั้นก็เกี่ยวข้องในแง่ของคำศัพท์ กลุ่มผู้สวมใส่ ทยิบยกชื่อ “โลลิต้า” มาใช้เรียกแฟชั่นรูปแบบนี้ เนื่องจากตัวเอง “โลลิต้า” ถูกนำมาตีความใหม่ให้ เข้ากับบริบทวัฒนธรรมสาวน้อยของญี่ปุ่น คือเป็นเด็กสาวที่มีความกล้าหาญยึดมั่นในการขบถต่อโลก ของผู้ใหญ่และเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมสาวน้อยในวัฒนธรรมควาวอ้อย

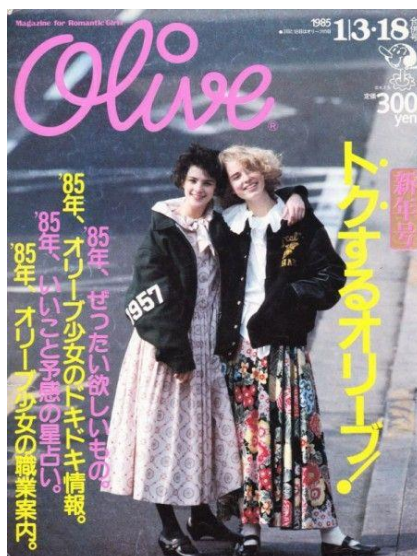
1.2. พัฒนาการของแฟชั่นโลลิต้า

Misako Aoki (2013) แบ่งพัฒนาการของแฟชั่นโลลิต้าออกเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

1.2.1. ทศวรรษ 1980 รากฐานของแฟชั่นโลลิต้า

ทศวรรษ 1980 เป็นช่วงที่กระแสแฟชั่นในตะวันตกที่ผู้คนชื่นชอบความโดดเด่น ความเป็นเอกลักษณ์พร้อมด้วยโทนสีที่ชัดเจน และยังเป็นช่วงที่เกิดวัฒนธรรมย่อย เช่น ร็อค ฟังก์และฮิปฮอป ชาวญี่ปุ่นในช่วงเวลานี้จึงหันมาแต่งตัวเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของตนเองตาม กระแสแฟชั่นตะวันตก

กระแสแฟชั่นโลลิต้าถูกเรียกว่า “แฟชั่นตุ๊กตา” (doll fashion) โดยแบรนด์ที่ก่อตั้ง เวลานั้นได้แก่ Pink House , Jane Marple และ Emily Temple Cute ที่ก่อตั้งโดยนัก ออกแบบสองคนจากแบรนด์ Milk ซึ่งปกติมักจะมีส่วนสำคัญในปกอัลบั้มไอดอล ทั้งสองแบ รนด์ใส่แนวคิดความเป็นโลลิต้าลงไป ทว่ายังไม่ได้ถูกเรียกว่าเป็นแฟชั่นโลลิต้า กลุ่มเด็กสาวที่ ตามแฟชั่นทยิบยกการแต่งตัวแบบนี้มาจากนิตยสารที่ชื่นชอบคือ “Olive” จึงเรียกกลุ่มผู้สวม ใส่ว่า “Olive Girls”

ภาพที่ 4 นิตยสาร Olive ค.ศ.1985

(ที่มา : Japanese Fashion Wikia, 2022)

เสื้อผ้าที่ Olive Girls และ Dolls สวมใส่พร้อมกับเครื่องประดับเข้าชุดคือรูปแบบตั้งต้นของผู้สวมใส่โลลิต้าในปัจจุบัน ในช่วงครึ่งหลังทศวรรษ 1980 กลุ่มหญิงสาวสวมเสื้อผ้าที่โดดเด่นเพื่อไปหาศิลปินที่ชื่นชอบซึ่งมักจะเซ็นสัญญากับค่ายเพลงอินดี้ที่ใหญ่ที่สุดในขณะนั้นคือ Nagomu Records พวกเขาจึงได้รับการขนานนามว่าเป็น Nagome Girls กลุ่มแฟนคลับที่มาพร้อมกับแฟชั่นที่หรูหราเช่นนี้สร้างความประทับใจตั้งแต่ตอนนั้นจนถึงทุกวันนี้

1.2.2. ทศวรรษ 1990 วิชวลเคย์และการถือกำเนิดขึ้นของกอทิกโลลิต้า

ต้นทศวรรษนี้ “แฟชั่นโลลิต้า” ได้รับการนิยามอย่างชัดเจนในที่สุดและคำนี้ถูกหยิบยกมาใช้ในนิตยสารแฟชั่น ช่วงเวลานี้ตรงกับ การเปิดตัวของวงร็อกวิชวลเคย์ระดับโลกอย่าง *X Japan* ลักษณะของวิชวลเคย์ประกอบไปด้วยเสื้อผ้าที่มากเกินไปจากการแต่งกายในชีวิตประจำวัน การแต่งหน้าแบบผู้หญิงและ “ความหลงใหลในภาพลักษณ์” (obsession with the visual) ซึ่งเป็นลักษณะของ “วิชวลเค” (Visual Kei) วัฒนธรรมย่อยทางดนตรีที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์มากกว่าแนวดนตรี คำนี้มีจุดกำเนิดมาจากอัลบั้ม *Vanishing Vision* ของวง *X Japan* กระแสแฟชั่นของกลุ่มแฟนคลับที่ไปงานแสดงดนตรีของ *X Japan* และแต่งกายเลียนแบบโดยแต่งกายด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับสีดำให้ภาพลักษณ์ที่สง่างามลึกลับน่าค้นหา คือที่มาที่ไปของกอทิกโลลิต้านั่นเอง

นอกจากนี้ ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษดังกล่าว Malice Mizer วงรีอควิวลเคย์ได้ยกระดับแฟชั่นมากขึ้นไปอีก โดย Mana มือกีตาร์ของวงแต่งกายด้วยชุดกอทิกโลลิต้าที่มีความเป็นผู้หญิงมากขึ้น แบรินด์ Moi-meme-Moitie ได้รับการยอมรับและยังคงมีผลต่อวัฒนธรรมนี้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แฟชั่นแบบวิซวลเคย์และกอทิกโลลิต้ายังคงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และเหตุผลที่กลุ่มแฟนคลับผู้หญิงเริ่มติดตามกระแสของแฟชั่นรูปแบบนี้ก็คือ ความรู้สึกของ “เจ้าหญิงที่โหยหาเจ้าชาย” หมายถึง ความรู้สึกที่เจ้าหญิงในนิทานรอคอยและโหยหาความรักจากเจ้าชายอย่างยาวนาน สะท้อนออกมามีการแต่งกายเช่นนี้

ภาพที่ 5 Mana มือกีตาร์ของวง Malice Mizer

(ที่มา : Eimin, 2006)

ในค.ศ. 1998 นิตยสารแฟชั่น *Kerouac* (เป็นที่รู้จักในชื่อ *Kero*) ริเริ่มการถ่ายรูปแฟชั่นโลลิต้าในฐานะสตรีทแฟชั่น ช่วงเวลาเดียวกัน แบรินด์เสื้อผ้าโลลิต้าก็เปิดตัวขึ้นมากมาย ทำให้ผู้อ่านนิตยสารดังกล่าวเรียกร้องให้มีการนำเสนอแฟชั่นโลลิต้าในสื่อสิ่งพิมพ์มากขึ้น

ภาพที่ 6 นิตยสาร Kerouac

(ที่มา : 90s Japan, 2022)

1.2.3. ทศวรรษ 2000 จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 2022) การแตกแขนงจากการเคลื่อนไหวของโลลิต้า

ภาพยนตร์ญี่ปุ่นเรื่อง *Shimotsuma Monogatari* หรือชื่อภาษาอังกฤษคือ *Kamikaze girls* เป็นภาพยนตร์เกี่ยวกับมิตรภาพของเด็กสาวทั้งสองคนที่มาจากพื้นที่แตกต่างกัน Momoko Ryugasaki เด็กสาวที่หลงใหลในแฟชั่นโลลิต้า ผู้คาดหวังว่าสักวันเธอจะได้ไปใช้ชีวิตที่ประเทศฝรั่งเศส ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 กับ Ichigo Shirayuri เด็กสาวที่เป็นนักเลงหัวไม้ที่ชื่นชอบในฝีมือการตัดเย็บของ Momoko และภาพยนตร์ยังนำเสนอประสบการณ์ใช้ชีวิตสุดแปลกในชนบทของทั้งสองตัวละคร

ภาพยนตร์ญี่ปุ่นเรื่อง *Shimotsuma Monogatari* เข้ามาทำให้แฟชั่นโลลิต้าเป็นที่ยอมรับในกระแสหลัก เด็กสาวจำนวนมากปรารถนาที่จะเลียนแบบตัวละครเอกของเรื่อง Momoko Ryugasaki สาวน้อยที่แต่งกายเฉิดฉายในชุดโลลิต้าเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ณ ขณะนั้น

ภาพที่ 7 ปกดีวีดีของภาพยนตร์เรื่อง *Shimotsuma Monogatari*

(ที่มา : ANDREA LEITE MARQUES, 2008)

นอกจากนี้ ช่วงครึ่งหลังของทศวรรษนี้ การ์ตูนและภาพยนตร์ชื่อ *NANA* ทำให้กระแสความนิยมของ Lolipunk หรือการผสมผสานระหว่างแฟชั่นโลลิต้ากับแฟชั่นพังค์แพร่หลายมากขึ้นอีก โดยการเลียนแบบตัวละครหลักที่ชื่นชอบในแบรนด์สัญชาติอังกฤษ *Vivienne Westwood* ซึ่งเป็นแบรนด์ที่รู้จักกันดีในกลุ่มแฟชั่นที่สะท้อนกระแสพังค์และมีแนวคิดขบถสังคมเช่นเดียวกับแฟชั่นโลลิต้า ด้วยยุคโลกาภิวัตน์ อินเทอร์เน็ตทำให้เราสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้ง่ายขึ้น ทั้งการ์ตูน เพลง ภาพยนตร์ รวมไปถึงแฟชั่นโลลิต้า จึงทำให้เกิดกลุ่มคนรักแฟชั่นโลลิต้าทั่วโลก

ภาพที่ 8 ภาพยนตร์เรื่อง *NANA*

(ที่มา : pixiin, 2022)

1.3. ประเภทของแฟชั่นโลลิต้า

ประเภทหลักของแฟชั่นโลลิต้า มี 3 ประเภท ดังนี้

- 1.3.1. **คลาสสิก (Classic Lolita)** เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากศิลปะโรโคโค เป็นรูปแบบดั้งเดิมของโลลิต้า มักใช้โทนสีเดียวกันทั้งชุด ผ้าพิมพ์ลายดอกไม้และกระโปรงทรงเอ เน้นการตกแต่งที่หรูหรา แต่ไม่มากเท่าโกธิกและมีความสดใสแบบเด็กสาว แต่ไม่มากเท่าสวีท เป็นความพอดีที่อยู่ระหว่างกลางของกอทิกและสวีท ให้ความรู้สึกราวกับสตรีชั้นสูงในราชสำนักยุโรประหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 18-19

ภาพที่ 9 Alice in Wonderland Series JSK Classic Lolita Sling Dress

(ที่มา : Lolitian, 2022)

- 1.3.2. **กอทิก (Gothic Lolita)** เป็นรูปแบบที่ผสมผสานกับศิลปะกอทิก จึงมีการตกแต่งด้วยสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนา อาทิ ไม้กางเขนและมักใช้สีเรียบโทนมืด สีขาว สีแดง สีน้ำเงิน สีเขียวมรกตและสีแดงเบอร์กันดี เสน่ห์ของกอทิกโลลิต้าคือความสง่างามและทันสมัย

ภาพที่ 10 Cross Witch Gothic Lolita Black Or Red Dress And Shirt And Hat Set
(ที่มา : Lolitian, 2022)

- 1.3.3. **สวีท (Sweet Lolita)** เป็นรูปแบบที่พัฒนาต่อจากคลาสสิก แต่จะเน้นภาพลักษณ์ที่สดใสของเด็กสาว มักใช้สีโทนสว่างสดใส ทั้งมีการประดับด้วยโบว์หลายชิ้น

ภาพที่ 11 Plaid Strawberry Picnic Rabbit Series Sweet Lolita Sling Dress
(ที่มา : Lolitian, 2022)

นอกจากประเภทหลักที่ได้กล่าวไปแล้ว โลลิต้าที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้เกิดประเภทแยกย่อยไปอีกมากมาย เช่น School Lolita (แฟชั่นโลลิต้าที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากชุดนักเรียนในสมัยวิคตอเรียนของยุโรป), Punk Lolita (แฟชั่นโลลิต้าผสมผสานกับพังก์), Wa Lolita (แฟชั่นโลลิต้าที่นำรูปแบบของกิโมโนมาผสมผสาน) และ Qi Lolita (แฟชั่นโลลิต้าที่นำความเป็นจีนมาประยุกต์เข้าด้วยกัน)

ประเด็นที่ 2 แพ้ชั้นโลลิต้ากับนโยบาย Cool Japan

2.1. ความเป็นมาของนโยบาย Cool Japan และการดำเนินงาน

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2012 รัฐบาลชินโซ อาเบะ (Shinzo Abe ; ค.ศ. 2012-2020) ได้แต่งตั้งรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบยุทธศาสตร์ “คูล เจแปน” (Minister in charge of “Cool Japan” Strategy) ซึ่งเป็นนโยบายที่รัฐบาล กระทรวงต่าง ๆ และหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมมือกันแบบทั้งหมดในญี่ปุ่น (All Japan) โดยเฉพาะกระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนการส่งออกสินค้าและธุรกิจบริการของเอกชนสู่ตลาดโลก สินค้าและบริการส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีความ “Cool” หรือความโดดเด่นและได้รับความนิยมในต่างประเทศ โดยรัฐบาลจะสนับสนุนให้ภาคเอกชนส่งออกสินค้าและบริการเหล่านี้ไปสู่ตลาดต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นให้เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเติบโตและมีการจ้างงานในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น ในช่วงแรก นโยบายจะเน้นการส่งออกกลุ่มสินค้าและบริการในกลุ่มอุตสาหกรรมคอนเทนต์ เช่น การ์ตูน เกม ภาพยนตร์ และดนตรี อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสินค้าและบริการที่มีความ “Cool” ไม่ได้จำกัดแค่กลุ่มอุตสาหกรรมคอนเทนต์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงธุรกิจและอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกด้วย เช่น แฟชั่น ดีไซน์ วัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการท่องเที่ยว (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว, 2559)

นโยบาย Cool Japan แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 โครงการตามวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลตั้งเป้าไว้ ดังนี้

2.1.1. โครงการเพื่อสร้างกระแสนิยมญี่ปุ่น

- Japan Contents Localization and Promotion (J-LOP) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่คอนเทนต์สู่ต่างประเทศและการปรับคอนเทนต์ให้เข้ากับท้องถิ่นในต่างประเทศ
- จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในญี่ปุ่นและเผยแพร่ข่าวสารสู่ต่างประเทศ เช่น CoFesta หรือโครงการเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์คอนเทนต์สู่ต่างประเทศ, การเชิญชวนผู้นำกระแสวัยรุ่น KOL (Key Opinion Leader) มาร่วมงานจัดแสดงสินค้าและบริการ รวมถึงเยี่ยมชมศูนย์การค้าที่น่าสนใจ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารสู่ประเทศของตน
- มาตรการการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์

2.1.2. โครงการเพื่อสร้างรายได้ในประเทศ

- พัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างทีมงาน

- จับคู่ธุรกิจกับผู้ประกอบการในต่างประเทศ
- ทดสอบการตลาด
- ป้องกันเงินทุนที่มีความเสี่ยง (Risk Capital) ซึ่งรัฐบาลเล็งเห็นปัญหาในการขยายตลาดของบริษัทญี่ปุ่นโดยเฉพาะธุรกิจรายย่อย SME จึงก่อตั้งกองทุน Cool Japan ร่วมกันกับเอกชน เพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือธุรกิจ SME ด้านต่าง ๆ

2.1.3. โครงการเพื่อกระตุ้นการบริโภคภายในประเทศญี่ปุ่น

- จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในญี่ปุ่นและเผยแพร่ข่าวสารสู่ต่างประเทศภายใต้โครงการ Visit Japan

2.2. ผลกระทบของนโยบาย Cool Japan ที่มีต่อแฟชั่นโลลิต้า

โลลิต้าไม่มีแบบแผนตายตัวในการแต่งกาย จึงมีลักษณะของการเป็นกระแสแฟชั่นที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น ๆ และแตกแขนงออกเป็นหลากหลายรูปแบบ ทว่า ด้วยลักษณะผสมผสานนี้ ทำให้สังคมมักจะเรียกเหมารวมกับแฟชั่นรูปแบบอื่น ๆ เช่น แกล เมต หรือคอสเพลย์ ขณะที่สังคมญี่ปุ่นก็มีทัศนคติเชิงลบต่อโลลิต้า เพราะเห็นว่าเป็นการแต่งตัวที่ยั่วชวน ส่อไปทางเพศ ซึ่งเป็นผลมาจากการเหมารวมกับภาพลักษณ์ของแฟชั่นรูปแบบอื่น ๆ และภาพจำจากนวนิยายชื่อดัง “โลลิต้า” ซึ่งมีเนื้อหาลามกและขัดกับศีลธรรม โดยเฉพาะการกล่าวถึงความใคร่เชิงเสนาหาระหว่างหนุ่มรุ่นใหญ่กับเด็กสาว โลลิต้าจึงกลายเป็นนิยายต้องห้ามในหลายประเทศ

ทว่า เมื่อรัฐบาลเริ่มดำเนินนโยบาย Cool Japan ที่มีจุดประสงค์คือ การส่งออกสินค้าที่มีคุณสมบัติ “Cool” เช่น การ์ตูน เพลง ภาพยนตร์ รวมไปถึงแฟชั่นออกไปสู่ตลาดโลก จึงมีการแต่งตั้งทูตสันถวไมตรีแห่งวัฒนธรรมคาวาอี้ขึ้นมา 3 คน หนึ่งในนั้น มี ‘Misako Aoki’ นางแบบและพยาบาล โดยเธอเป็นทูตสันถวไมตรีของแฟชั่นโลลิต้าที่เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมย่อยของวัฒนธรรมคาวาอี้ การแต่งตั้งทูตสันถวไมตรีของแฟชั่นโลลิต้าจึงทำให้แฟชั่นโลลิต้ามีรูปแบบที่ตายตัวมากขึ้น ซึ่งขัดกับคติเดิมคือการไม่มีกฎตายตัว ทว่า ภาพลักษณ์ของโลลิต้าในสายตาของสังคมค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นเชิงบวก ขณะที่จำนวนผู้สวมใส่ชุดโลลิต้าในประเทศก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

ภาพที่ 12 Misako Aoki
(ที่มา : Twitter, 2022)

ด้วยรูปแบบของแฟชั่นโลลิต้าที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวระหว่างศิลปะแบบยุโรปกับวัฒนธรรมสาวน้อยและควาวอี้ที่เป็นค่านิยมแบบญี่ปุ่น สะท้อนให้เห็นความนิยมตะวันตกของชาวญี่ปุ่นอันเป็นผลมาจากวาทกรรมการพัฒนา (Modernization) ที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นเครื่องมือครอบงำประเทศต่าง ๆ รวมถึงญี่ปุ่นในช่วงสงครามเย็น (Cold War ค.ศ. 1945-1991) จุดนี้จึงเป็นจุดแข็งที่ทำให้ชาวต่างชาติยอมรับได้อย่างง่ายดาย ทำให้สังคมของผู้สวมใส่ชุดโลลิต้าทั่วโลกขยายใหญ่มากขึ้น ธุรกิจแฟชั่นในประเทศญี่ปุ่นจึงเติบโตมากขึ้น ห้างเสื้อไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือใหญ่ก็หันมาจัดทำเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษเพื่อรองรับลูกค้าชาวต่างชาติ

นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายที่ให้ความสำคัญกับตลาดต่างประเทศ ทำให้ชาวต่างชาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแฟชั่นโลลิต้ามากขึ้นผ่านสื่ออย่างการ์ตูนหรือภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง *Shimotsuma Monogatari* หรือรู้จักในชื่อภาษาอังกฤษคือ *Kamikaze girls* (ค.ศ.2004) ที่นำเสนอตัวละครหลักเพศหญิงแสดงลักษณะทางเพศทั้ง “ความเป็นชาย” และ “ความเป็นหญิง” โดยคงรูปลักษณะการแต่งกายแบบผู้หญิงไว้อยู่ เป็นจุดหนึ่งที่แตกต่างกันจากการ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่หรือภาพยนตร์ผู้หญิงสัญชาติอเมริกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้เองเป็นจุดดึงดูดหนึ่งให้ชาวต่างชาติสนใจในแฟชั่นโลลิต้าและวัฒนธรรมญี่ปุ่นมากขึ้น

ประเด็นที่ 3 ทศนคติเกี่ยวกับการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไปของชนญี่ปุ่น

ผู้วิจัยแบ่งทศนคติของชาวญี่ปุ่นออกเป็น 2 ช่วงเวลา โดยใช้นโยบาย Cool Japan เป็นตัวแบ่งช่วงเวลา ซึ่งแบ่งออกเป็นก่อนและหลังรัฐบาลญี่ปุ่นนำนโยบายดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจ

3.1. วิฤตการณ์ฟองสบู่แตกและการฟื้นฟูเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2011)

ญี่ปุ่นประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ซึ่งผู้คนเรียกช่วงเวลานี้ว่า “The Lost Decade” อีกทั้งในค.ศ. 1997 เกิดวิฤตการณ์การเงินในเอเชีย (1997 Asian Financial Crisis) ซึ่งเริ่มจากประเทศไทย (เป็นรู้จักกันในชื่อ “วิฤตต้มยำกุ้ง”) ทำให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นได้รับผลกระทบไปด้วย และทำให้เกิดภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจต่อเนื่องถึงทศวรรษ 2000 ในช่วงเวลาดที่ยากลำบากเช่นนี้ ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นเก็บออมเงินกันมากขึ้นและบริโภคแต่สินค้าราคาประหยัด

ในสภาวะที่เคร่งเครียดเช่นนี้ ทำให้กลุ่มวัยรุ่นชนบดต่อสังคมของผู้ใหญ่ที่มีแต่ความเคร่งเครียด และมีระบบระเบียบตลอดเวลา วัฒนธรรมย่อยของญี่ปุ่นจึงเกิดขึ้นมากมายที่ย่านฮาราจูกุซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของวัยรุ่นญี่ปุ่น ยุคนี้เป็นยุคทองของสตรีทแฟชั่น กลุ่มวัยรุ่นออกมาท่องเที่ยวด้วยเครื่องแต่งกายที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์โดดเด่น เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของตนที่ต่างจากคนรุ่นก่อนหน้าและเพื่อเฝ้ายาวจิตใจจากชีวิตประจำวันอันน่าหดหู่และน่าเบื่อหน่าย

การเข้ามาของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในช่วงต้นของทศวรรษ 2000 ทำให้ภาพของกลุ่มวัยรุ่นญี่ปุ่นที่แต่งตัวจัดจ้านเดินเที่ยวเล่นในย่านฮาราจูกุและชินจูกุในมหานครโตเกียวเผยแพร่ไปทั่วโลก วัฒนธรรมกระแสนิยม (Pop culture) นี้เป็นภาพลักษณ์ที่สดใส มีชีวิตชีวาแตกต่างไปจากญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่โหดร้ายและสิ้นหวังอย่างสิ้นเชิงจึงกลายเป็นภาพจำใหม่ของชาวญี่ปุ่นในสายตาของชาวต่างชาติ แฟชั่นโลลิต้าในฐานะที่เป็นแฟชั่นที่มีความ “Cool” ก็กำลังมีกระแสในกลุ่มวัยรุ่นไปทั่วโลกในระยะนี้เช่นกัน

ทว่า การเข้ามาของ “ฟาสต์แฟชั่น” (Fast fashion) ในญี่ปุ่นในทศวรรษเดียวกันนี้ กลับทำให้กระแสแฟชั่นเริ่มเปลี่ยนไป กลุ่มวัยรุ่นหันมาบริโภคสินค้าประเภทนี้กันมากขึ้นทั้งแบรนด์ญี่ปุ่นและตะวันตก กระแสหลักของแฟชั่นจึงเปลี่ยนมาเป็นฟาสต์แฟชั่นแทน เนื่องจากสามารถเข้าถึงง่ายเพราะมีราคาถูกลงทั้งยังเปลี่ยนแปลงเร็ว ส่งผลกระทบให้กับแฟชั่นที่ถือกำเนิดขึ้นในก่อนหน้านี้รวมถึงแฟชั่นโลลิต้าที่ให้ความสำคัญกับความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้วย โดยเฉพาะการแต่งกายด้วยโทนสีจัดจ้านและใช้เสื้อผ้าจำนวนมากขึ้นต่างจากการแต่งกายในชีวิตประจำวันทั่วไป อีกทั้งยังมีราคาสูง ทำให้

จำนวนผู้แต่งชุดโลลิต้าในญี่ปุ่นลดลง จนกลายเป็นแฟชั่นเฉพาะกลุ่มไป แตกต่างจากกลุ่มผู้แต่งชุดโลลิต้าในต่างประเทศทั่วโลกที่กำลังค่อย ๆ เติบโตขึ้น

3.2. นโยบาย Cool Japan แก่วิกฤตเศรษฐกิจภายในประเทศ (ค.ศ. 2012-2022)

แม้ว่ารัฐบาลจะใช้นโยบาย Cool Japan เข้ามาแก้ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศ โดยมุ่งไปที่ การตีตลาดโลก ทว่าวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 2011 เกิดแผ่นดินไหวขนาด 9.0 และคลื่นสึนามิในภูมิภาค โตโฮกุซึ่งเป็นภูมิภาคฝั่งตะวันออกของญี่ปุ่น ซึ่งมีผู้เสียชีวิต 20,000 คนโดยประมาณและโรงไฟฟ้า พลังงานนิวเคลียร์เสียหายอย่างหนัก ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ผู้คนตระหนักถึง ความอนิจจัง ความไม่เที่ยง/ไม่จีรังยั่งยืนในชีวิต จึงส่งผลให้คนญี่ปุ่นหันมาให้ความสำคัญกับตนเอง มากขึ้นและเลือกเก็บแต่สิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมถึงการแต่งกายที่เรียบง่าย เหมาะกับการ สวมใส่ในทุกโอกาส ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระแสแฟชั่นโลลิต้าโดยตรง

ในยุคนี้ กระแสมินิมอลลิสม์ (minimalism) กำลังเป็นที่นิยมในญี่ปุ่น สื่ออย่างภาพยนตร์ ซีรีส์ แม้กระทั่งแบรนด์เสื้อผ้าชื่อดัง เช่น UNIQLO, GU และ MUJI ก็พยายามขับเคลื่อนให้กระแสมินิมอลลิสม์เป็นที่นิยมในหมู่คนจำนวนมากและกลายเป็นแฟชั่นกระแสหลักไปโดยปริยาย แนวคิดมินิมอลลิสม์เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนิกายเซนที่ให้ความสำคัญกับความเรียบง่ายเป็นหลัก ซึ่งตรงข้ามกับกระแสแฟชั่นในทศวรรษ 1980 ที่ให้ความสำคัญกับความโดดเด่นและความเยอะ กระแสแฟชั่นโลลิต้าที่เกิดในทศวรรษ 1980 จึงได้รับความนิยมน้อยลงจากอดีต ทำให้ห้องเสื้อที่ผลิตชุดโลลิต้าทยอยปิดตัวลง กระแสแฟชั่นมินิมอลลิสม์จึงกลายเป็นกระแสหลักและเป็นภาพจำใหม่ของแฟชั่นญี่ปุ่นในสายตาชาวโลก คือ ความน้อยแต่มาก (Less is more)

อย่างไรก็ตาม ผลจากการดำเนินนโยบาย Cool Japan ทำให้กระแสแฟชั่นโลลิต้ายังคงอยู่ในตลาดโลก ชาวต่างชาติจำนวนหนึ่งยังคงให้ความสนใจในกระแสแฟชั่นนี้อยู่ โดยเฉพาะจีนที่กำลังก้าวมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในคริสต์ศตวรรษที่ 21 Misako Aoki ได้ให้สัมภาษณ์พิเศษในรายการ *Kawaii International* ตอนที่ 53 เกี่ยวกับกิจกรรมระหว่างกลุ่มผู้แต่งชุดโลลิต้าในประเทศจีนว่า “ขณะนี้กระแสโลลิต้ากำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในจีน”

ไม่มีข้อมูลแน่ชัดว่ากระแสแฟชั่นโลลิต้าเข้าไปยังประเทศจีนเมื่อใด ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เป็นผลมาจากการปฏิรูปเศรษฐกิจและการเปิดประเทศที่นำโดยเติ้งเสี่ยวผิง เมื่อค.ศ. 1979 ทำให้อิทธิพล

จากต่างประเทศทั่วโลก รวมถึงญี่ปุ่นหลังไหลเข้าไป โดยชาวจีนซึ่มซึบกระแสแฟชั่นโลลิต้าจากสื่ออย่างการ์ตูนและเกม อีกทั้งผู้หญิงจีนเริ่มมีสถานภาพและบทบาทในสังคมมากขึ้นและอิสรภาพที่มากขึ้นตามไปด้วย จึงทำให้ผู้หญิงจีนหันมาแต่งชุดโลลิต้ามากขึ้นและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย

ภาพที่ 13 Misako Aoki ให้สัมภาษณ์พิเศษในรายการ *Kawaii International* ตอนที่ 53

(ที่มา : NHK, 2022)

จากเดิมที่จีนเป็นเพียงฐานผลิตให้กับห้องเสื้อโลลิต้าในญี่ปุ่น ปัจจุบันจีนกลายเป็นผู้ประกอบการและครองตลาดโลกแทนญี่ปุ่น เนื่องจากคุณภาพการตัดเย็บประณีตใกล้เคียงกับห้องเสื้อโลลิต้าญี่ปุ่น แต่มีราคาถูกกว่ามาก

นอกจากนี้ เมื่อกระแสแฟชั่นโลลิต้ากลายเป็นการแต่งกายของคนเฉพาะกลุ่มไป ประกอบกับกระแสมินิมอลลิสต์ที่ให้ความสำคัญกับความเรียบง่าย ทำให้คนญี่ปุ่นบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยน้อยลง และจัดเก็บเฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทำให้สินค้าในกระแสแฟชั่นโลลิต้าซึ่งเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยถูกจำกัดด้วยการขายต่อเป็นเสื้อผ้ามือสองให้กับชาวญี่ปุ่นด้วยกันและชาวต่างชาติที่ชื่นชอบในแฟชั่นโลลิต้าแทน

ในกรณีของประเทศไทย จากการสังเกตการณ์โดยผู้วิจัย จะเห็นกลุ่มผู้สวมใส่ชุดโลลิต้าชาวไทยเลือกบริโภคสินค้าประเภทแฟชั่นโลลิต้า 2 ทางเลือกคือ **หนึ่ง** การเลือกซื้อเสื้อผ้ามือสองออนไลน์ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะจากแอปพลิเคชันอินสตาแกรมที่มีร้านค้าจำหน่ายชุดโลลิต้ามือสอง โดยเฉพาะจำนวนมาก เช่น @choco.lita, @kawaii_aoishop2, @lonelypure และ**สอง** การเลือก

ซื้อสินค้าพรีอเดอร์ (Pre-Order) จากห้องเสื้อโลลิต้าในประเทศจีน เนื่องจากราคาและค่าขนส่งถูกกว่าการพรีอเดอร์จากห้องเสื้อโลลิต้าในประเทศญี่ปุ่นมาก

อาจกล่าวได้ว่า นโยบาย Cool Japan มีส่วนทำให้แฟชั่นโลลิต้าเป็นวัฒนธรรมย่อยของญี่ปุ่นที่ทั่วโลกรู้จักเพียงช่วงเวลาหนึ่ง ทว่า ผู้วิจัยเห็นว่า ในปัจจุบัน แฟชั่นโลลิต้าถูกลดทอนความสำคัญและไม่เป็นที่นิยมต่อกระแสแฟชั่นในญี่ปุ่นอีกต่อไป เพราะการเข้ากระแสมินิมอลลิสม์ในญี่ปุ่น ทำให้กลุ่มผู้สวมใส่ชุดโลลิต้าภายในประเทศทยอยลดลงจนห้องเสื้อโลลิต้าทยอยปิดตัวลงในปัจจุบัน โลลิต้าจึงกลายเป็นแฟชั่นของคนเฉพาะกลุ่มที่ยังคงหลงใหลในเครื่องแต่งกายที่มีความสง่างาม น่ารักและไร้เดียงสาราวกับหลุดออกมาจากวรรณกรรมตะวันตกในยุควิกตอเรียน

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า แฟชั่นโลลิต้าเกิดขึ้นหลังจากบริบทสังคมญี่ปุ่นที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมผู้หญิงมีบทบาทอยู่ในบ้านเท่านั้นและไม่ได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับผู้ชาย เมื่อเกิดการปฏิรูปเมจิเพื่อให้ญี่ปุ่นมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมชาติตะวันตก ทำให้ผู้หญิงเข้ารับการศึกษาระบบการศึกษาแบบตะวันตก ซึ่งการที่ผู้หญิงอ่านออกเขียนได้และมีองค์ความรู้มากขึ้น ทำให้ผู้หญิงเป็นประชากรกลุ่มใหม่ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของญี่ปุ่น จึงมีการตีพิมพ์นิตยสารสำหรับผู้หญิงขึ้น ทำให้ผู้หญิงมีเครื่องมือในการรวมกลุ่มและก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมใหม่ในสังคมคือ “วัฒนธรรมสาวน้อย”

ผู้หญิงญี่ปุ่นรับอิทธิพลตะวันตกผ่านนิตยสารสำหรับผู้หญิงในญี่ปุ่น จึงแต่งกายตามกระแสตะวันตก เพื่อให้สะดวกสบายต่อรูปแบบชีวิตที่เปลี่ยนไปคือการออกไปทำงานนอกบ้าน อีกทั้งการเคลื่อนไหวของลัทธิเสรีนิยม กลุ่มแฟชั่นที่เป็นวัฒนธรรมย่อยจึงเกิดขึ้นมากมายแปรผันตรงกับความอิสระในการใช้ชีวิตของผู้หญิงที่มากขึ้นจากแต่ก่อน แฟชั่นโลลิต้าเองก็เกิดขึ้นจากความอิสระของเด็กสาวที่ขบถต่อสังคมของผู้ใหญ่ที่น่าเหนื่อยหน่าย

แฟชั่นโลลิต้าได้รับอิทธิพลมาจากสื่อและเป็นที่ยอมรับจากสื่อเช่นกัน โดยในระยะเริ่มแรก แฟชั่นโลลิต้าได้แรงบันดาลใจมาจากการ์ตูนสาวน้อยเรื่อง *Rose of Versailles* และแฟชั่นโลลิต้าก็เป็นที่รู้จักมากขึ้นในเวลาต่อมาผ่านสื่อคือภาพยนตร์เรื่อง *Shimotsuna Monogatari* (2004) และ *NANA* (2005) แฟชั่นโลลิต้าไม่ได้มีความนิยมภายในประเทศเท่านั้น แต่ทั่วโลกรู้จักและเกิดภาพจำใหม่ต่อญี่ปุ่น

รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญตรงนี้ จึงตั้งนโยบาย Cool Japan เพื่อส่งออกสินค้าในวัฒนธรรมกระแสนิยมเพื่อสร้างรายได้โดยการดึงดูดความสนใจจากต่างชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรการที่รัฐบาลหวังว่าจะสามารถแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศ แฟชั่นโลลิต้าก็ถูกผนวกเป็นหนึ่งในสินค้าทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่รัฐบาลพยายามส่งออก ทว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในภูมิภาคตะวันออกของญี่ปุ่น ค.ศ. 2011 และการเกิดกระแสบริโภคนิยมยุคใหม่คือ ฟาสต์แฟชั่นและมินิมอลลิสม์ ทำให้คนญี่ปุ่นบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยน้อยลง แฟชั่นโลลิต้าที่เป็นสินค้าฟุ่มเฟือยจึงได้รับ

ผลกระทบโดยตรง ผู้สวมใส่ชุดโลลิต้าในประเทศค่อย ๆ ลดลงจนกลายเป็นแฟชั่นของคนเฉพาะกลุ่มไป แฟชั่นโลลิต้าจึงไม่ประสบความสำเร็จตามที่นโยบาย Cool Japan คาดหวังไว้

อย่างไรก็ตาม ทั่วโลกก็ยังคงมีกลุ่มผู้ชื่นชอบในแฟชั่นโลลิต้าจำนวนมาก แต่ญี่ปุ่นไม่ได้เป็นประเทศที่ครองตลาดแฟชั่นโลลิต้าเหมือนในอดีต จีนกลายเป็นชาติที่กระแสแฟชั่นโลลิต้ายังคงปรากฏชัด ซึ่งทำให้ผู้คนเลือกบริโภคแฟชั่นโลลิต้าจากประเทศจีนมากขึ้น นอกจากนี้เสื้อผ้าโลลิต้าในจีนจะมีราคาถูกกว่าที่ตัดเย็บโดยห้องเสื้อโลลิต้าในญี่ปุ่น แล้วห้องเสื้อจีนที่เคยเป็นฐานผลิตแฟชั่นโลลิต้าให้กับญี่ปุ่นมาก่อน ก็มีความชำนาญและความสามารถในการตัดเย็บอย่างประณีตไม่ต่างกับห้องเสื้อในญี่ปุ่น

เว็บไซต์ rainedragon ได้รวบรวมรายชื่อห้องเสื้อโลลิต้าในจีนที่มีร้านค้าออนไลน์บนเว็บไซต์เถาเป่า (Taobao) เว็บไซต์ขายสินค้าออนไลน์ชื่อดัง โดยมีการแบ่งรูปแบบห้องเสื้อโลลิต้าออกเป็น 3 หมวดหมู่ ได้แก่ ห้องเสื้อโลลิต้าที่มีชื่อเสียงโด่งดัง จำนวน 14 ร้าน, ห้องเสื้อโลลิต้านอกเหนือจากหัวข้อแรก จำนวน 66 ร้าน และห้องเสื้อโลลิต้าที่มีชื่อเสียงไม่ดีจากการขายสินค้าคุณภาพต่ำและละเมิดลิขสิทธิ์ จำนวน 6 ร้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้แฟชั่นโลลิต้าเป็นที่นิยมในจีนอาจเป็นเพราะผู้หญิงจีนกลุ่มหนึ่งต้องการปลดแอกตนเองจากการถูกกดทับด้วยแนวคิดปิตาธิปไตยที่ปรากฏในคำสอนของขงจื้อ จึงหันมาแต่งกายที่เป็นขบถต่อค่านิยมทางสังคมต่อรูปแบบการแต่งกายของสตรีตามจารีตประเพณี รวมถึงการขยายตัวของเศรษฐกิจจีนที่เปิดนำไปสู่การเปิดรับค่านิยมของโลกตะวันตกมากขึ้น ทำให้แฟชั่นโลลิต้าได้รับความนิยมในจีน และในที่สุด จีนจึงกลายเป็นประเทศที่ครองตลาดแฟชั่นโลลิต้าแทนญี่ปุ่น

ข้อเสนอแนะ

- 1) สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาแพชชันโลลิต้าในแง่สังคมศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่องสตรีนิยม สามารถนำบทความวิจัยนี้ไปต่อยอดในการทำวิจัยครั้งต่อไปได้
- 2) หากผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องกระแสแพชชันโลลิต้าในประเทศไทย สามารถนำบทความวิจัยนี้ไปต่อยอดในการทำวิจัยครั้งต่อไปได้ แต่ควรเพิ่มเติมแบบสอบถามหรือแบบสำรวจเพื่อให้เก็บข้อมูลได้ละเอียดยิ่งขึ้น
- 3) วิจัยฉบับนี้อ้างอิงแหล่งข้อมูลจากภาษาอังกฤษเป็นหลัก ข้อมูลส่วนใหญ่จึงเป็นข้อมูลแบบทุตยภูมิ หากสนใจศึกษาแพชชันโลลิต้าในเชิงประวัติศาสตร์และมีความชำนาญในภาษาญี่ปุ่น จะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- **วิทยานิพนธ์**

ชาลิสสา อภิวัฒน์ศร. (2557). การออกแบบเครื่องแต่งกายสตรีสตรีทแวร์จากแนวคิดคอสเพลย์

ประเทศญี่ปุ่นเพื่อตลาดไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานฤมิตรศิลป์ ภาควิชา นฤมิตรศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- **บทความในวารสาร**

พันธุ์พิชญา ปัญญา, พุณัฐกร คำปวนและพิรดา โตนชัยภูมิ. (2562). “วัฒนธรรมสาวน้อย: การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในยุคโทโซ” **วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการแห่งแปซิฟิก** 5: 197-205

- **เว็บไซต์**

ฐานข้อมูลภาพยนตร์ดีเด่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2565). **สาวเฮี้ยวเพี้ยวแสบ**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2565. เข้าถึงได้จาก

<https://lib.mju.ac.th/film/detail.php?id=7680>

บารีโอ. (2564). **สถาปัตยกรรมสไตล์ร็อกโกโก**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2564.

เข้าถึงได้จาก https://www.bareo-isyss.com/index.php/decor-guide/430-rococo_style.html

โบบีท JapanPerspective. (2561). **The Westernization of Japan : รากฐานตะวันตกสู่ความ**

รุ่งโรจน์ของญี่ปุ่นในยุคปัจจุบัน. เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2564. เข้าถึงได้จาก

https://kiji.life/the-westernization-of-japan/?fbclid=IwAR1qEplGoQWgP46skJfWvR4n3Rg1BpModBPSkQANf6GWG4XaPH_HVEOa1JE

วิกิพีเดีย. (2564). **นานะ (ภาพยนตร์ ค.ศ. 2005)**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2565. เข้าถึงได้จาก

[https://th.wikipedia.org/wiki/นานะ_\(ภาพยนตร์_ค.ศ._2005\)](https://th.wikipedia.org/wiki/นานะ_(ภาพยนตร์_ค.ศ._2005))

สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย. (2564). **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 24

สิงหาคม 2564. เข้าถึงได้จาก

https://www.th.embjapan.go.jp/itpr_th/history.html?fbclid=IwAR2sfJ__SEfkoEWHFWMYh0RX0U2PeFU0w34Y0QdAKy9DTLPMxJK4_7nQPBU

- สันติ ภัยหลบลี้. (2564). ย้อนรำลึกแผ่นดินไหวโทโฮคุ 9.0 : ทำไมวันนั้นกำแพงกันคลื่นถึงเอาไม่อยู่. เข้าถึงเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <http://www.mitrearth.org/4-60-tsunami-seawall/>
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว. (2559). นโยบาย Cool Japan. เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2564. เข้าถึงได้จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/148923/148923.pdf
- Akajrkpor. (2561). เท่แบบย้อนยุค! ลองมาทบทวนสไตล์จากยุค '80s กัน!?. เข้าถึงเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.soul4street.com/เท่แบบย้อนยุค-ลองมาทบทวนสไตล์จากยุค-80s-กัน/>
- ayira_v. (2560). กระแส “มินิมอลลิสต์” เจแปน เสี่ยงทำเศรษฐกิจญี่ปุ่นเจ๊ง. เข้าถึงเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.winnews.tv/news/20605>
- Chuenkwan. (2564). Minimalist before it was cool “ญี่ปุ่น เรียบง่ายมาก่อนกาล”. เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.daco-thai.com/minimalist-before-it-was-cool/>
- OPOLOP POPPY. (2563). Vivienne Westwood กับครึ่งศตวรรษในการเป็นวีรสตรีและผู้ขบถแห่งวงการแฟชั่น. เข้าถึงเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <https://thestandard.co/vivienne-westwood-with-half-century-in-heroines-and-rebels-of-fashion/>
- Priewpan Saenlawan. (2563). มองแฟชั่นญี่ปุ่นแต่ละยุคสมัยผ่านมังงะ. เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.wministry.com/from-showa-to-reiwa-manga-fashion/?fbclid=IwAR05s-QVBFgc-2bJUSyTOi2RHky2iO6Tm2iH3PTlB0QnWJd-xjbcmmomRJos>

ภาษาอังกฤษ

- บทความเฉพาะบางเรื่องในหนังสือรวมเล่ม

Masafumi Monden. (2013). “The 'Nationality' of Lolita Fashion” in *Asia through Art and Anthropology: Cultural Translation Across Borders*, 165-178. London: Bloomsbury Publishing.

_____. (2014). “RIBBONS AND LACE: GIRLS, DECORATIVE FEMININITY AND

ANDROGYN” in **Japanese Fashion Cultures: Dress and Gender in Contemporary Japan**, 107-134. London: Bloomsbury Publishing.

- **วิทยานิพนธ์**

Atkinson, Leia. (2015). **Down the Rabbit Hole: An Exploration of Japanese Lolita Fashion**. The Master of Anthropology. School of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, University of Ottawa.

- **บทความในวารสาร**

Hinton, Perry R. (2013). “Returning in a Different Fashion: Culture, Communication and Changing Representations of ‘Lolita’ in Japan and the West” **International Journal of Communication** 7: 1582–1602.

- **เว็บไซต์**

Daniel Hughes. (2021). **Lolita Fashion: What Is It And Where Did It Come From?**. Accessed January 22nd 2022. Available from <https://www.rebelmarket.com/blog/posts/lolita-fashion-what-is-it-and-where-did-it-come-from>

HAVERFORD LIBRARIES. (2022). **Moga**. Accessed February 13rd 2022. Available from <https://ds-omeka.haverford.edu/japanesemodernism/exhibits/show/the-female-image-in-shin-hanga/moga>

Kawaii INTERNATIONAL. (2022). **Episode #53 Lolita Fashion NOW!**. Accessed March 5th 2022. Available from <https://www.nhk.or.jp/kawaii-i/archives/ep53/index.html>

Katrien Jacobs. (2022). **The Chinese New World Dream and the Female Itch: Sex Blogging and Lolita Costume Play**. Accessed March 18th 2022. Available from https://libidot.org/efweb_files/image/sexblogpaper.pdf

LOLITAIN. (2022). **Shop for Classic Lolita Dresses at Lolitain**. Accessed January 27th 2022. Available from <https://www.lolitain.com/classic-lolita-dresses-c-2.html>

_____. (2022.) **Check out our gothic Lolita dresses collection**. Accessed January 27th 2022. Available from <https://www.lolitain.com/gothic-lolita-dresses-c-3.html>

Mariko Nagai. (2020). **Moga: the audacity of being a modern girl**. Accessed March

4th 2022. Available from <https://www.ngv.vic.gov.au/essay/moga-the-audacity-of-being-a-modern-girl/>

- Misako Aoki. (2013). **The History of Lolita Fashion**. Accessed December 28th 2021. Available from https://asianbeat.com/en/feature/issue_lolita/history.html?fbclid=IwAR0Rh2A0j5PrLO7VOXdcoJyJO2iSPYuS8HINl45Z-daOEWI65jYQfSC-8yE
- nippon. (2019). **Japanese Generations: Boom, Bubble, and Ice Age**. Accessed February 27th 2022. Available from <https://www.nippon.com/en/japan-data/h00535/japanese-generations-boom-bubble-and-ice-age.html>
- Raine Dragon. (2022). **CHINESE LOLITA BRAND LIST**. Accessed March 18th 2022. Available from <http://www.rainedragon.com/resources/taobao/>
- Wikipedia. (2021). **Lolita fashion**. Accessed August 25th 2021. Available from https://en.wikipedia.org/wiki/Lolita_fashion
- _____. (2022). **Kamikaze Girls**. Accessed February 25th 2022. Available from https://en.wikipedia.org/wiki/Kamikaze_Girls
- Yunker, Terasa. (2011). **Lolita: Dreaming, despairing, defying**. Accessed September 27th 2020. Available from https://www.academia.edu/7217713/Lolita_Dreaming_Despairing_Defying

บรรณานุกรมรูปภาพ

- ภาพที่ 1

Mariko Nagai. (2020). **Moga: the audacity of being a modern girl**. Accessed March 4th 2022. Available from <https://www.ngv.vic.gov.au/essay/moga-the-audacity-of-being-a-modern-girl/>

- ภาพที่ 2

Sanrio. (2022). **Hello Kitty**. Accessed January 25th 2022. Available from <https://www.sanrio.com/collections/hello-kitty>

- ภาพที่ 3

Markjo. (2007). **Rose of Versailles: Marie Antoinette**. Accessed January 25th 2022. Available from <http://gallery.minitokyo.net/view/273151>

- ภาพที่ 4

Japanese Fashion Wikia. (2022). **Otome (Classic)**. Accessed January 25th 2022. Available from [https://j-fashion.fandom.com/wiki/Otome_\(Classic\)](https://j-fashion.fandom.com/wiki/Otome_(Classic))

- ภาพที่ 5

Eimin. (2006). **Mana: Malice Mizer - Mana 01**. Accessed January 25th 2022. Available from <http://gallery.minitokyo.net/view/213884>

- ภาพที่ 6

90s Japan. (2022). **90s Japan**. Accessed January 25th 2022. Available from <https://90sjapan.tumblr.com/post/179510775008/kera-issue-1-1998>

- ภาพที่ 7

ANDREA LEITE MARQUES. (2008). **Lovely Film - Kamikaze Girls!**. Accessed January 25th 2022. Available from <http://andrea.irlbri.com/2008/06/lovely-film-kamikaze-girls.html>

- ภาพที่ 8

Pixiin. (2022).

マンガ原作の実写化映画一覧！興行収入/おすすめ評価ランキング/予定作.

Accessed January 25th 2022. Available from <https://pixiin.com/list-movie-basedon-manga/>

- ภาพที่ 9

LOLITAIN. (2022). **Alice in Wonderland Series JSK Classic Lolita Sling Dress.**

Accessed January 25th 2022. Available from <https://www.lolitain.com/alice-in-wonderland-series-jsk-classic-lolita-sling-dress-p-7476.html>

- ภาพที่ 10

LOLITAIN. (2022). **Cross Witch Gothic Lolita Black Or Red Dress And Shirt And Hat**

Set. Accessed January 25th 2022. Available from

<https://www.lolitain.com/cross-witch-gothic-lolita-dress-up-p-7507.html>

- ภาพที่ 11

LOLITAIN. (2022). **Plaid Strawberry Picnic Rabbit Series Sweet Lolita Sling Dress.**

Accessed January 25th 2022. Available from <https://www.lolitain.com/plaid-strawberry-picnic-rabbit-series-sweet-lolita-sling-dress-p-6592.html>

- ภาพที่ 12

Aokimisako. (2022) 青木美沙子 Aoki Misako. Accessed January 25th 2022.

Available from <https://twitter.com/aokimisako>

- ภาพที่ 13

Kawaii INTERNATIONAL. (2022). **Episode #53 Lolita Fashion NOW!** Accessed March

5th 2022. Available from <https://www.nhk.or.jp/kawaii->

[i/archives/ep53/index.html](https://www.nhk.or.jp/kawaii-i/archives/ep53/index.html)